

Prefață

Motto: „Faptul că scrierea este un produs al conștientului în partea conceptuală și a inconștientului în partea grafică, produce uniunea dintre conștient și inconștient într-o unică manifestare.”

Marco Marchesan (1899-1991)*

Profilurile grafologice de personalitate pe care le prezentăm în acest volum, sunt rezultatul unei științe care, cum aminteam și într-o lucrare anterioară,** nu este îndeajuns cunoscută, motiv pentru care în paginile ce urmează facem o scurtă introducere, arătând ce este grafologia, valoarea și limitele acesteia, paralelism între grafoscopie (ramură a Criminalisticii) și grafologie, aplicațiile grafologiei ș.a.

Volumul de față vine în întâmpinarea celor interesați de grafologie, dar și a celor doritori de a se informa și cu alte date mai puțin cunoscute până în prezent care privesc personalitățile studiate, iar pentru a introduce cititorii în atmosfera specifică acestei științe, am reprodus și un mic îndrumar de termeni grafologici după valorosul psiholog-grafolog spaniol Augusto Vels (1917-2000).***

Sigur că între primii care pot culege date importante despre personalitățile studiate se află cei care activează în lumea psihologiei, psihiatriei, psihanalizei, sociologiei, caracterologiei, Dreptului, criminologiei, criminalisticii, istoriei, muzicii, literaturii, medicinei, construcțiilor, orientării și selecționării profesionale, compatibilității cuplului, dar și din alte domenii, volumul de față fiind un bun prilej de completare a datelor cunoscute și de ce nu, și de confruntare.

Munca de consultant grafolog cere nu numai calități de fin psiholog, dar și un talent de descriere care să înlăture monotonia.

Este foarte important să se înțeleagă că nu devii grafolog (consultant) mai repede decât, de exemplu, arhitect sau medic. Cunoașterea oamenilor implică mult studiu, observație, experiență,**** și poate de aceea grafologia nu își permite să afirme că vede totul în scris, ci în jurul cifrei de 80% dintr-o scară de 100 și aceasta pentru că scrisul nu este în mod necesar reflexul întregii personalități. Nu toți subiecții exteriorizează totul în gesturile lor. Ceea ce este proiectat de un individ în scrisul său reflectă în general trăsăturile caracteriale corespunzătoare. Prin aceasta chiar putem să le cunoaștem și să spunem că ele există, dar nu putem să epuizăm subiectul, sau cum a spus Dostoievski: „*Nimeni nu știe exact cum suntem, decât poate numai Dumnezeu*”.

Radu Constantin

---

* Marco Marchesan, Presidente della Società internazionale di psicologia della scrittura, FONDAMENTIE LEGGI DELLA PSICOLOGIA DELLA SCRITTURA, IIa edizione ampliata, Edito dall'ISTITUTO DI INDAGINI PSICOLOGICHE 20129 Milano - corso XXII Marzo 57, 1973, p. 154.

** Radu Constantin, Grafologie. Personalitatea în scris, Ed. ASAB, București, 2007.

*** Augusto Vels, Escritura y Personalidad, Ed. Luis Miracle S.A., Barcelone, 1961.

**** Prof. dr. docent Andrei Athanasiu, TRATAT de GRAFOLOGIE. Cunoașterea personalității prin scris, Ed. HUMANITAS, București, 1996, p. 11.

C1 Scrisul, ca execuție grafică și definiția grafologiei

Motto: „Omul care scrie, proiectează inconștient, natura sa interioară”.

Max Pulver²

De scriere se ocupă mai multe discipline, între care și grafologia. Grafologia este o știință experimentală care investighează, prin examinarea traseului grafic, unitatea psihosomatică a scriitorului.

Descoperirea liniei, dezvoltarea primei producții grafice, de la mâzgăleală la desen, până la activitatea complexă de învățare a scrisului, însoțesc dezvoltarea evolutivă a copilului.

Așadar mâzgălitul, desenatul, scrisul sunt instrumente sensibile pentru analiza dezvoltării sistemului nervos, a motricității fine și a coordonării motorii, a organizării spațiului, ritmului, simbolismului și, de asemenea, a maturității emoționale, toate premisele pentru învățarea scrierii. Mai târziu, scrisul se automatizează, iar gestul scrisului, solicitat de simbolismul spațiului grafic, proiectează scriitorul în întreg eul său. Pentru Pulver, un exponent al grafologiei europene, spațiul grafic, reprezentat de cele patru laturi ale hârtiei, având valoare de vectori, reprezentând simbolic arhetipuri ale lui Jung, Mama, originea, Tatăl, progresul, umbra, instinctul, lumina, spiritul, generează un răspuns comportamental de atracție sau de fugă, cu mișcări progresive sau regresive ori ambivalente, după cum în simbolismul timpului, cu parcursul său stângadreapta, se regăsește traiectoria dezvoltării.

Fondatorul italian, Padre *Girolamo Moretti*, vedea, din scris, „*individualitatea psihosomatică a subiectului supus analizei*”, iar Pulver, fondatorul elvețian afirma că „*omul, prin scrisul său își face singur un autoportret*”, în timp ce grafologul spaniol *Vels* adaugă: „*scrisul este ca o encefalogramă naturală în care se înregistrează diversele schimbări de unde, frecvențe, direcție, intensitate, formă și multe alte aspecte direct măsurabile ale personalității noastre. În aceasta putem observa, ca într-un film, diferitele manifestări ale forțelor noastre psihice, atitudinile noastre, temperamentul nostru, caracterul, personalitatea*”.

Toți oamenii de știință sunt de acord că scrisul reprezintă produsul unei activități neuro-fizio-psihologică; aceasta pornește de la elaborarea mentală a literei sau cuvântului, transmite impulsuri la centrele senzoriale ale creierului, de aici la cele de prelucrare conștientă și stocare, și, în final la centrele motoare ale limbajului, care transmit către mușchii brațului și ai mâinii mesajul mișcării ce trebuie efectuată.

Implicând centrele senzoriale și motrice, sistem piramidal și extrapiramidal, scrisul reprezintă testul cel mai complex pentru analiza multor aspecte ale personalității cum ar fi temperamentul și caracterul, anxietatea și mecanismele de apărare.

---

² Max Pulver (1889-1952), autor elvețian și figură eminentă a grafologiei.

Comunicarea este întotdeauna percepție și simbolizare; astfel ortografia capătă un profund sens simbolic,

Moretti intuiește că scriitorul, în timp ce trasează litera, fără să știe, „se exprimă el însuși întru totul și se identifică”, proiectându-se. Astfel, litera reprezintă ego-ul, și fiecare literă ulterioară reprezintă pe celălalt, Tu, și relația dintre o literă și cea ulterioară, relația dintre ego și celălalt, procesul de adaptare și deci temperamentul și istoria subiectului.

Litera definește sfera largă a conștiinței (funcția senzație a lui Jung), relația dintre litere (inclusiv lărgimea dintre litere) întinderea sentimentului (funcția sentiment a lui Jung).

Ansamblul de litere constituie cuvântul. Spațiul între cuvinte reprezintă capacitatea de a judeca. Între un cuvânt și un altul, cel care scrie lasă un spațiu mai mult sau mai puțin larg, „în fapt, aceasta corespunde perioadei de timp cerut de funcțiile critico-discursive pentru a examina fiecare cuvânt de acceptat sau de respins, de-a lungul fluxului asociativ al comunicării scrise a gândului”³.

Definind deprinderea grafică „acțiune automatizată”, trebuie să subliniem că ea, ca orice deprindere, a fost inițial o „acțiune conștientă”. Transformarea ei, în acțiune automatizată depinde de exerciții și învățare. Această automatizare nu se opune și nici nu exclude prezența momentelor conștiente în însușirea deprinderii grafice. Dacă în faza inițială controlul conștiinței se aplică elementelor de detaliu, în fazele mai avansate – în urma exercițiului – participarea conștiinței se restrânge asupra elementelor directe ale transcripției grafice. În același timp însă, mișcarea grafică automatizată se poate subordona reglării voluntare în orice moment dacă apar dificultăți în realizarea ei.

Scrișul fiind fundamental o gestualitate, este importantă studierea legăturii dintre mișcare și viața sufletească. Mișcându-se, manifestându-se exterior, exprimându-și fondul simțirii și al gândirii, individul își dezvăluie în afară, prin fapte, prin atitudini și gesturi, realitatea lui lăuntrică. În această serie de manifestări, el poate exprima deopotrivă un fond ereditar și influențe sociale adoptate fără rezistență și uneori fără modificări; dar, în același timp, și partea ireductibil personală, așa cum s-a realizat ea însăși din funcțiunea și evoluția vieții.

Felul său de a fi, modul său de a face sunt un fel de mesaj care necesită o descifrare, o decodificare.

La om, fiecare mișcare, corespunzând aceluiași criterii electrobiofizice și aceluiași structuri anatomice, „spune ceva” la un moment dat. Fiecare om se manifestă diferit prin mișcarea sa, care îi este proprie.

Sigmund Freud avea, și el, să descopere că oamenii își dezvăluie adevărata lor față, în mod inconștient, prin mimică și gestică.

Omul, prin gesturile sale, comunică cu ceilalți și aceasta sub două forme principale. Pe de o parte, folosind un limbaj gestual care face apel la un fond comun de semnificații, la ceea ce altul a resimțit în aceleași circumstanțe. Pe de altă parte, el exprimă ceva ținând cont de altul care îl privește, de ceea ce vrea să-i arate, de ceea ce dorește să-i ascundă. Aceste două modalități de comunicare ar putea fi denumite, după Berges⁴, gestul „fel de a spune”.

Apoi există gestul-acțiune, în care este vorba de un anume plan de acțiune, care presupune o preparare, o desfășurare și un sfârșit al gestului aplicat la un scop precis.

---

³ Lavinia Canduzzi, Anna Maria Castelli, Stefania Baruffato, *ORIENTAMENTO E POTENZIALE*, Società Editrice "Il Ponte Vecchio" Marzio e Luca Casalini Editori in Cesena Via Caprera, 32, 2002, p. 193-197.

⁴ J. Bergès, *Les gestes et la personnalité*, Hachette, Paris, 1967.

Este ceea ce s-a propus a fi definit ca gest „fel de a face”. Boala poate să altereze aceste „modalități de a spune și de a face”: boală a gestului sau boală a personalității. În fine, prin gesturile noastre arătăm și cine suntem, ne „trădăm”. Prin studiul gestului „fel de a fi” se poate schița o „cheie” a gesturilor, cu care vom fi în măsură să descoperim anumite „secrete” ale personalității semenilor noștri.

Omul se exprimă în și prin gesturile sale, și este necesar ca acest mijloc de expresie să fie „inteligibil”. Gestul este chiar o limbă universală. Există un *limbaj al gesturilor*⁵. Dar pentru a exprima același lucru, fiecare imprimă nuanța sa particulară, cu alte cuvinte, are un stil de a se manifesta depinzând mai întâi de calitățile caracteristice ale mișcărilor: amplitudine, energie, direcție etc. Sunt legături destul de strânse între dezvoltarea personalității și maturarea gesturilor, precum și între anumite calități ale gestului și anumite calități psihologice și caracteriale ale aceluia care-l face. Acest fel de paralelism este un factor esențial al înțelegerii atitudinii și comportamentului altuia. Fiecare gest subliniază deci nu numai o anumită intenție personală a subiectului, ci în același timp îl exprimă întreg, pune în evidență caracterul, tendințele intime și viața lui morală. Gesticulând, omul își descrie în aer ritmica lui biologică, după cum își exprimă datele generale ale ființei sale morale.⁶

Calitățile fundamentale ale gestului își găsesc o exprimare foarte variată și în scris, și de aceasta se ocupa grafologia.

*Grafologia este știința care are ca obiect studiul scrisului unei persoane, pentru a determina caracterul, temperamentul, în general personalitatea, cu calitățile și defectele acelei persoane. Condiția care se impune este ca scrisul studiat să fie sincer (natural).*⁷

O altă definiție, la care s-a avut în vedere analiza scrisului în scopul cunoașterii personalității unui individ în evoluție, propusă de Lamberto Torbidoni și Livio Zanin este: „*Grafologia este știința experimentală care, pornind de la expresia grafică naturală a celui care scrie, dezvăluie personalitatea psihofizică cu componentele intelectuale, tendințele temperamentale, capacitățile profesionale, constituția somatică, predispozițiile morbide innăscute și în curs de concretizare.*”⁸ Este o definiție mai cuprinzătoare care ne dă de fapt spectrul acestei științe.

Înainte de a intra – foarte pe scurt – în profunzimile acestei științe, să reamintim și câteva date despre scrisul de mână.

Scrisul este o formă de expresie a limbajului care implică o comunicare simbolică, cu ajutorul semnelor izolate de om, semne variabile după civilizații. Scrisul este o achiziție târzie în istoria umanității, ca și în ontogeneză, față de limbajul oral. Proces senzorial-motor în copie, imitație picturală a formelor, el devine transpunere simbolică în timpul dicteului sau al scrierii spontane. Mecanismele de organizare centrală în timpul acestor diferite tipuri de activitate trebuie să fie diverse, deși calea finală prin care se face transmisia grafică este echivalentă. Dintre toate activitățile, aceea a scrisului lasă mâinii cea mai puțină libertate,

⁵ Peter Collett, *THE BOOK OF TELLS, HOW TO READ PEOPLES MINDS FROM THEIR ACTIONS* (în românește *Cartea gesturilor cum putem citi gândurile oamenilor din acțiunile lor*, trad.: Alexandra Borș), 2003, Editura Trei, 2011, București.

⁶ Dr. doc. Andrei Athanasiu, *TRATAT de GRAFOLOGIE. Cunoașterea personalității prin scris*, Editura Humanitas, București, 1966, p. 76-77.

⁷ Dr. doc. A. Athanasiu, *op.cit.*, p.7-18.

⁸ Lamberto Torbidoni, Livio Zanin, *GRAFOLOGIA Testo teorico-pratico*, II edizione riveduta 1978, Copyright by Editrice LA SCUOLA – Brescia, 1974, p. 14.

dar este cea mai complexă, căci ea fixează limbajul. Scrisul este praxie și limbaj. El nu este posibil decât la un anumit nivel de organizare a motricității, a mușchilor.

Scrisul – activitate convențională și codificată – este fructul unei achiziții plecând de la un anumit grad de dezvoltare intelectuală, motorie și afectivă, socializată într-un anumit cadru și după anumite norme. Modurile de expresie grafică rămân, cu toată variabilitatea lor, destul de fixe prin organizarea generală a planificării grafice și prin echivalența instrumentelor scriptoare.

Scrisul urmează în societate o dezvoltare măsurabilă, căci el este, pe de o parte, în funcție de factori maturativi, organo-funcționali și, pe de altă parte, o deprindere școlară ierarhizată. Datorită acestui fapt și cu tot caracterul său arbitrar, scrisul evoluează după legi care pot fi confruntate cu acelea ale dezvoltării psihofiziologice generale.

În acest sens, **Edmond Solange Pellat** în „*Les lois de l'écriture*” (Libr. Vuibert, Paris, 1927), a căutat să codifice „legile” generale ale scrisului. În fapt însă, nu avem de-a face cu legi în sensul logic-metodologic, ci doar cu anumite reguli generale, pe care le vom denumi ca atare:

1. „*Gestul grafic este sub influența imediată a creierului. Forma sa nu este modificată de organul scriptor dacă acesta funcționează normal și se găsește suficient de adaptat la funcțiunea sa*”.

În privința acestei reguli, în urma cercetărilor psihofiziologice actuale, se pot formula o serie de rezerve, deși s-au adus argumente că și cei fără mână pot să scrie, citându-se în special unii oameni născuți fără brațe, ca, de exemplu artista Aimée Rapin (multe date despre ea se află în volumul „*Grafologie. Personalitatea în scris*”, Editura ASAB, București, 2007, p. 203-205, autor Radu Constantin), care scria și chiar picta cu piciorul, sau alții care scriu cu gura.

Chiar dacă anumite trăsături fundamentale pot apărea, importanța mâinii ca instrument esențial în desfășurarea activității nervoase superioare nu se mai pune în discuție.

Mai conforme cu datele noastre actuale sunt celelalte reguli:

2. „*Când se scrie, eul este în acțiune, dar sentimentul că eul acționează trece prin alternanțe continue de intensitate și slăbire. El este la maximum de intensitate acolo unde este de făcut un efort, adică la începutul trăsăturilor, și la minimum de intensitate acolo unde mișcarea scriptică este secundată de impresia câștigată, adică în extremități*”. Despre această regulă, Marco Marchesan⁹ spune că „Acest concept s-a dezvoltat în sensul că atunci când începem să exprimăm un gând, ideile sunt un pic amorțite; gândul și formațiunile psihisintactice ajung la un punct culminant, lent, mâna fiind în același timp lipsită de lucru și în așteptarea unui lucru concret de scris. Încet, încet se urmărește dezvoltarea gândului, ajungându-se la situația în care fluxul gândului și vârful peniței merg împreună pas cu pas. În acest punct gândul curge cu viteză maximă. Dacă persoana care scrie este o persoană dinamică sau este o persoană nervoasă și nerăbdătoare, scrierea se deformează, mișcările orizontale se alungesc, cuvintele ocupă un spațiu mai mare în plan orizontal pentru că inconștientul are iluzia că poate cuprinde spațiul; la un moment dat scrierea poate deveni mai puțin lizibilă. În acest caz nu pot fi luate în discuție persoanele calme și metodice”.

⁹ Marco Marchesan, Presidente della Società internazionale di psicologia della scrittura, *FONDAMENTI E LEGGI DELLA PSICOLOGIA DELLA SCRITTURA*, II-a edizione ampliata, Edito dall'ISTITUTO DI INDAGINI PSICOLOGICHE, Milano, 1973, p. 24-28.

3. *„Nu se poate modifica voluntar, la un moment dat, scrierea naturală decât introducând în traseul său imprimarea însăși a efortului depus pentru obținerea acestei schimbări”.*

Aceasta are o deosebită importanță în scrierile artificiale și în expertiza grafică (grafoscopia) unde trebuie să distingem ceea ce este contrafăcut voluntar de trăsătura naturală (sinceră) a unui om prețios. O analiză minuțioasă va putea releva, în majoritatea cazurilor, ceea ce este structural și ceea ce este intenționat.

4. *„Scriptorul care acționează în condiții în care actul scrisului este deosebit de dificil, trasează instinctiv, sau formele literelor care sunt mai obișnuite, sau forme de litere mai simple după o schemă ușor de construit”.*

Această regulă, cu importanță mai ales în expertiza grafică, este o reflectare a principiului celui mai mic efort și se poate aplica la anumiți bolnavi, scrisori anonime etc.

5. *„Mecanismele fiziologice care generează gesturile scripturale sunt în corelație cu starea organică a sistemului nervos central și variază ca și manifestările acestei stări; traseul scriptural se găsește astfel în corespondență, pe de o parte, cu varietățile de constituție a sistemului nervos și pe de altă parte, cu modificările de moment ale fiecărui sistem nervos și prin urmare cu fenomenele fizice la care răspund și unele și altele”.*

6. *„Emotivitatea are ca efect multiplicarea inegalităților trăsăturii”.*

Asemenea motricității în general și a tot ceea ce implică o activitate expresivă, scrisul păstrează un stil personal, intim legat de caracteristicile individuale, ceea ce a deschis, de altfel, perspectivele unei psihofiziologii diferențiate, ale unei interpretări caracterologice a grafismului.

Scrisul, constând în mișcări automatizate ale brațului, mâinii și degetelor, trebuie considerat ca o gesticulație specială, ca o mimică a mâinii, altminteri de mare finețe și precizie.

Ca atare, scrisul are aceeași valoare expresivă a stărilor emoționale și a elementelor sufletești permanente, ca și restul mișcărilor corpului. Dacă orice sentiment, tendință, stare sufletească și chiar imagine vizuală și auditivă au corespondențe motrice precise din a căror evaluare se poate deduce tâlcul fenomenelor sufletești, cu atât mai mult va trebui să atribuim scrisului valoare de orientare în cunoașterea vieții lăuntrice. Scrisul prezintă, într-adevăr, privilegiul de a traduce mișcări de mare finețe și, în același timp, de a lăsa urme grafice după săvârșirea gesturilor. În executarea scrisului, expresia mișcării rămâne în permanență sub ochii observatorului, care o poate analiza în amănunțime. Scrisul trebuie să fie deci considerat ca un grafic sensibil al mișcărilor mâinii, săvârșit pe măsură ce aceste mișcări se produc.

Este necesar să subliniem că noi nu scriem numai cu mâna – aceasta este doar un instrument, animat de un motor. Acest motor, combinație armonioasă de mușchi și nervi, este el însuși alimentat de o forță motrice, iar generatoarea acestei forțe este creierul nostru.

Scrierea este rezultatul creierului. Mâna nu este în stare să realizeze gestul grafic fără impulsul cerebral cum spune și Doamna Prof. Iride Conficoni Ziosi:¹⁰ *„La scrittura: prodotto del cervello. La mano non è in grado di realizzare il gesto grafico senza l'impulso cerebrale”.*

Putem decela reacțiile unui individ observând activitatea mintală transmisă prin influxul nervos materializat în gestul grafic. Ca atare, gestul scriptural este în același timp un reflex al întregii personalități a scriitorului.

¹⁰ Prof. Iride Conficoni Ziosi, *Caratteri fra le righe LA PERSONALITA DALLA SCRITTURA*, EDB EDIZIONI DEHONIANE BOLOGNA, Via Nosadella 6, 2001, p. 24.